

SECTION 2. CONSTITUTIONAL AND MUNICIPAL LAW

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-688-1-2>

FEATURES OF THE LEGAL STATUS OF VILLAGE, TOWN, AND CITY MAYORS UNDER MARTIAL LAW

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СІЛЬСЬКОГО, СЕЛИЩНОГО, МІСЬКОГО ГОЛОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Hrechyshnykova V. V.

*PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor in the Department
of Information, Commercial,
and Administrative Law, Faculty
of Sociology and Law
National Technical University
of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv
Polytechnic Institute"
Kyiv, Ukraine*

Гречишнікова В. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційного,
господарського та
адміністративного права
факультету соціології і права
Національний технічний
університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Основи правового статусу органів та посадових осіб місцевого самоврядування визначено Конституцією України та Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Законодавець вказує, що «посадова особа місцевого самоврядування – особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження у здійсненні організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету» [1]. Вона «зобов'язана діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [2, ст.19].

В умовах боротьби України з військовою агресією, діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування повинна бути направлена на оперативне вирішення проблемних питань з якими стикаються жителі територіальних громад для забезпечення належного функціонування важливих сфер їх життя. Оскільки сільський, селищний, міський голова (далі – Голова) є головною посадовою особою територіальної громади,

розглянемо особливості його правового статусу та основні повноваження.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» Голова обирається жителями територіальної громади та працює на постійній основі. Його діяльність, як посадової особи починається з моменту складення ним присяги на пленарному засіданні місцевої ради. Важливо підкреслити, що Голова не може бути депутатом місцевої ради та суміщати свою службову діяльність з іншою посадою, в тому числі на громадських засадах. Законодавець забороняє займатися будь якою оплачуваною діяльністю, в тому числі підприємницькою, за виключенням викладацької, наукової, творчої, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту. На Голову поширюються повноваження та гарантії депутатів рад, якщо інше не встановлено Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [1]. Відповідно до вимог законодавства, Голова повинен неухильно дотримуватись принципів служби в органах місцевого самоврядування [3, ст. 4].

Найперший обов'язок, який покладається законодавцем на Голову як посадову особу, це забезпечення здійснення у межах наданих законом повноважень органів виконавчої влади на відповідній території та додержання в діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування Конституції та законодавства України. Голова організовує роботу місцевої ради та її виконавчого комітету, керує їх апаратом та підписує їх рішення. Він скликає сесії ради, вносить пропозиції та формує їх порядок денний, головує на пленарних засіданнях ради. Голові надано право вносити на її розгляд пропозиції щодо кандидатури на посаду секретаря ради, про кількісний і персональний склад виконавчого комітету ради, щодо структури виконавчих органів ради, чисельності апарату ради та її виконавчого комітету, їх штатів, витрат на їх утримання, про утворення спеціалізованої установи з надання безоплатної первинної правничої допомоги та щодо кандидатури на посаду її керівника. Голова очолює виконавчий комітет відповідної ради. Він забезпечує підготовку на розгляд ради проєктів програм соціального, економічного, культурного розвитку, місцевого бюджету та звіту про його виконання, цільових програм підтримки та з інших важливих питань місцевого самоврядування. Він є розпорядником бюджетних коштів, зобов'язаний використовувати їх лише за призначеннями, які визначені радою. Голова забезпечує виконання рішень місцевого референдуму, ради та її виконавчого комітету, видає розпорядження у межах своїх повноважень. Він призначає на посади та звільняє з посад керівників відділів, управлінь та інших виконавчих органів ради, керівників комунальних юридичних осіб, крім випадків, що передбачені в законодавстві [1].

Важливо зазначити, що Голова представляє територіальну громаду, раду та її виконавчий комітет у відносинах з державними органами, іншими органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами та організаціями, громадянами, а також у міжнародних відносинах. Він має право звернутися до суду щодо визнання незаконними актів інших органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, які обмежують права та інтереси територіальної громади, а також повноваження ради та її органів. Від імені територіальної громади, ради та її виконавчого комітету Голова може укласти договори [1]. Під час воєнного стану, відповідно до законодавства, він має право приймати самостійні рішення у сферах, які мають вагомe значення в умовах надзвичайних обставин. Це питання перерозподілу фінансових ресурсів з місцевого бюджету на потреби ЗСУ, боротьби з надзвичайними ситуаціями та епідемічними випадками, керування небезпечними відходами, вивільнення земельних ділянок комунальної власності від тимчасових незаконно розміщених споруд, проведення інспекцій будівель і споруд, що пошкоджені унаслідок воєнних дій, розбирання будівель і споруд, які після інспекції визнані аварійно небезпечними та становлять загрозу для життя людей [4].

Важливим є обов'язок Голови вести особистий прийом громадян та забезпечувати на відповідній території додержання законодавства щодо розгляду звернень громадян та їх об'єднань. Також він має право ініціювати загальні збори або конференції жителів, громадські слухання з важливих питань місцевого значення [1].

Голова несе персональну відповідальність за здійснення своїх повноважень. Він є підзвітним, підконтрольним і відповідальним перед територіальною громадою, зобов'язаний перед нею звітувати про свою роботу не менше двох разів на рік у формі проведення відкритої зустрічі у спосіб, що дає можливість жителям поставити запитання, висловити зауваження та внести свої пропозиції. Порядок інформування, звітування Голови перед територіальною громадою може бути визначено в її Статуті. Відповідно до закону, його діяльність як посадової особи може підлягати громадському оцінюванню, що є однією з форм здійснення громадського контролю [1].

З питань здійснення виконавчими органами ради повноважень органів виконавчої влади, Голова є підконтрольним відповідним органам виконавчої влади. Відповідно до закону «державний контроль за діяльністю Голови може здійснюватися на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Він не повинен призводити до втручання органів державної влади чи їх посадових осіб у здійснення наданих йому власних повноважень» [1, ст.20].

Голова є відповідальним за свою діяльність перед місцевою радою. Він повинен звітувати про діяльність виконавчих органів ради, особливо про здійснення ними державної регуляторної політики. Відповідні звіти заслуховуються на пленарних засіданнях місцевої ради де їм надається оцінка. [1, ст.26]. Депутати місцевої ради можуть прийняти рішення про недовіру Голові та про дострокове припинення його повноважень у передбачених законом випадках [1].

Закінчуються повноваження Голови в день відкриття першої сесії місцевої ради, обраної на наступних чергових місцевих виборах. Якщо рада не обрана, то повноваження припиняються з моменту вступу на цю посаду іншої особи, яка була обрана на наступних місцевих виборах [1]. В частинах 1 та 2 статті 79 Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено випадки дострокового припинення повноважень Голови, що має наслідком звільнення його з посади. Зауважимо, що законодавець передбачає випадки дострокового припинення повноважень Голови і відповідно до Закону України "Про військово-цивільні адміністрації" або Закону України "Про правовий режим воєнного стану" [1].

Важливо зазначити, що Голова, як посадова особа місцевого самоврядування є суб'єктом, на якого поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції». Відповідно, за скоєння ним корупційного правопорушення законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність; за скоєння правопорушення, пов'язаного з корупцією законом передбачено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність [5].

Також законодавець передбачає, що у разі зміни адміністративно-територіального устрою, місцева рада на своєму пленарному засіданні може розглянути питання щодо зміни статусу Голови [1].

Отже, Голова має широкі можливості впливу, низку прав та обов'язків, управлінські, організаційні та кадрові повноваження, які розкривають та підкреслюють особливість його правового статусу як посадової особи місцевого самоврядування.

Література:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.04.2026).

2. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.04.2026).

3. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7.06.2001 № 2493-III/ Верховна Рада України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text> (дата звернення: 02.04.2026).

4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 02.04.2026).

5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 02.04.2026).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-688-1-3>

POSITIVE OBLIGATIONS OF THE STATE OF UKRAINE IN THE SPHERE OF PROTECTION OF VULNERABLE GROUPS OF THE POPULATION

ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Kondratiuk Ye. S.

*Applicant for the second (master's)
level of higher education,
Kryvyi Rih Educational and Scientific
Institute of the National University
"Odesa Law Academy"
Kryvyi Rih, Ukraine*

Кондратюк Є. С.

*здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти,
Криворізький навчально-науковий
інститут Національного
університету "Одеська юридична
академія"
м. Кривий Ріг, Україна*

Stets O. M.

*Doctor of Law, Professor,
Head of Department of Constitutional,
International and Private Law,
Kryvyi Rih Educational
and Scientific Institute National
University "Odesa Law Academy"
Kryvyi Rih, Ukraine*

Стець О. М.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри конституційного,
міжнародного та приватного права,
Криворізький навчально-науковий
інститут
Національного університету
"Одеська юридична академія"
м. Кривий Ріг, Україна*

Кожна сучасна правова держава, проголошуючи себе соціальною, бере на себе обов'язок утримання від порушень прав і свобод людини та громадянина, а також виступає гарантом щодо впровадження заходів, які будуть спрямовані на створення сприятливих умов для реалізації цих